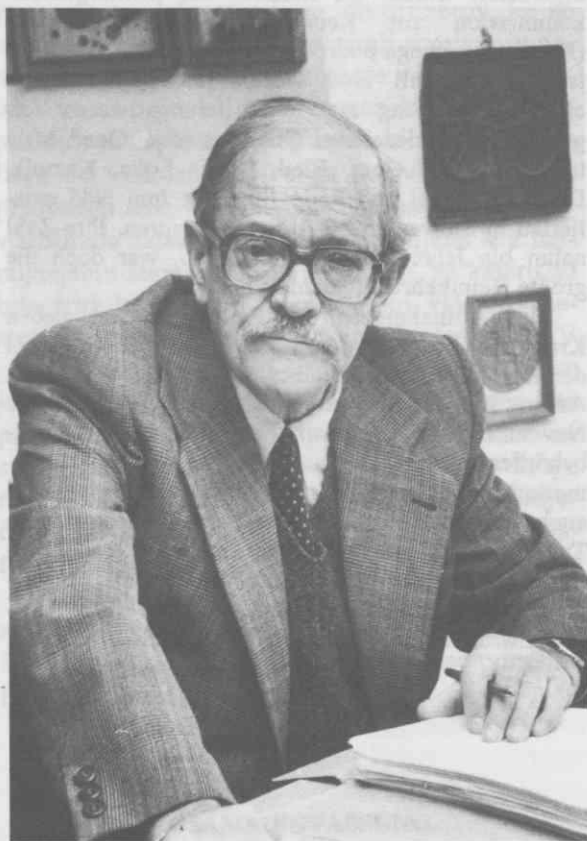

BOŽO OTOREPEC - 70 let

24. decembra 1924. leta so imeli pri Oto-repčevih velik praznik, saj so praznovali kar dvojno rojstvo. Tega dne se je namreč tudi njim rodil prvorojenec, ki je v naslednjih dneh dobil glede na datum rojstva značilno ime Božo. Oče, orožnik po poklicu, je nanj stavil velika upanja in pričakovanja, gotovo pa si ni mogel niti v sanjah predstavljati, da bo iz njega nastal eden naj-uglednejših slovenskih zgodovinarjev, univerzitetni profesor in znanstveni svetnik najvišje znanstvene ustanove pri Slovencih.

Očetovo službovanje je prof. dr. Božu Oto-repcu, znanstvenemu svetniku Slovenske akade-mije znanosti in umetnosti, že v najbolj rani mladosti omogočilo, da je spoznal jugoslovanski jug, saj ga je zaneslo celo v Makedonijo. Iz ta-kratnih časov je znano, kako so ga pošiljali k sorodnikom v Slovenijo. Posadili so ga na vlak, mu okoli vratu obesili napis, kam je fant na-menjen in tako je sam prišel k sorodnikom na Štajersko. Kmalu so se lahko za stalno vrnili domov. Tako se je lahko šolal v materinem jeziku, pa ne dolgo, saj je kar nekaj let gimnazije moral obiskovati v nemškem jeziku, ker je okupator slovenskega prepovedal. Že takrat je Božo Oturepec konkretno pokazal, da se zaveda vrednosti dokumentov. Nemško vkorakanje v Celje je namreč fotografiral, njegove slike so sedaj v Muzeju novejšje zgodovine v Ljubljani. Po končani gimnaziji, njegov profesor je bil tudi njegov kasnejši inštitutski kolega dr. Pavle Blaz-nik, se je na Filozofski fakulteti ljubljanske uni-verze vpisal na zgodovino in geografijo. Ob kon-cu študija je odklonil ponujeno mesto asistenta za južnoslovansko zgodovino, kajti njegovo srce je bilo takrat že oddano naši srednjeveški preteklosti, zlasti pa skrbi za njene vire. Ostal ji je trajno zvest. Dodatna specialna znanja je dobil 1950. leta v Dubrovniku in 1954/55 na Dunaju v Inštitutu za zgodovinske raziskave.

Mestni arhiv v Ljubljani je imel v petdesetih letih in kasneje fantastično zgodovinsko ekipo. Naj naštejemo samo del njegovega moškega dela: Vilfan, Valenčič, Šorn, Fabjančič, Oturepec ... Naš jubilarant je kmalu dokazal, da imajo dobri učitelji dobre učence in se je začel, čeprav naj-mmlajši med njimi, hitro uveljavljati kot nepo-grešljiv strokovnjak za srednji vek, krajevno zgo-dovino in zlasti pomožne zgodovinske vede. Še

več! Začel je postajati nepogrešljiv del sloven-skega zgodovinskega občestva, kolega, h kate-remu so se z navidez nerešljivimi paleografskimi zankami začeli zatekati zgodovinarji. Svoje pomoči ni nikoli odklanjal in znanja ne skrival, celo malo preveč se je razdajal za druge. Zato je njegovo dejansko opravljeno delo bistveno večje, kot je to razvidno iz sicer obsežne bibliografije, ki jo objavlja Zgodovinski časopis. Danes lahko le vzkligne: "Dolžnikov za božji lon, jih je več kot za milijon!"

1967. leta je za profesorjem Milkom Kosom na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani prevzel predavanja in seminarje iz pomožnih zgodovinskih ved. Njegova kandi-datura za to ugledno mesto je bila na podlagi dotedanjih objav, zlasti virov za zgodovino Lju-bljane, nesporna in brez konkurence. Predmet ni ravno najlažji, saj so ga pri študentih spremljale velike težave, ki so bile posledica stalnih nedo-mišljenih šolskih reform. Poleg predavanj, ki so mu vzela nemalo časa, je o teh vprašanjih objavil

tudi vrsto, predvsem enciklopedičnih, člankov. Njegovi teoretični in še bolj praktični pomoči se imamo mnogi zahvaliti, da nismo še bolj izgubljeni tavalj po arhivih. Koncem leta 1971 je prešel na SAZU, kjer se je zaposlil pri predniku današnjega Zgodovinskega inštituta Milka Kosa, ki ga je vrsto let kot njegov tajnik tudi administrativno vodil. V tistem času je inštitut objavil nekatera zelo pomembna dela. Posebej velja omeniti prva dva zvezka Gospodarske in družbene zgodovine Slovencev, ki sta še vedno brez nadaljevanja. 1986. leta je kot krono dela svojega široke strokovne dejavnosti obranil disertacijo z naslovom Srednjeveški pečati mest in grbov na Slovenskem. Ko je knjiga 1988 izšla pri Slovenski matici, je postala takoj nepogrešljiv sestavni del specializiranih zgodovinskih knjižnic doma in v tujini. Otorepčev ugled največjega slovenskega heraldika, pa se je še bolj utrdil. Njena vsebina je bistveno širša kot to obeta naslov, je temeljno delo za zgodovino naših neagrarnih naselbin. 31. decembra 1993. leta je stopil v pokoj, zgolj formalno, saj se je dejansko le umaknil, da se je lahko zaposlil mlajši kolega, ki mu je bil tudi mentor. Upokojitev je dejansko zgolj formalna, še vedno redno prihaja na inštitut in ostaja njegov nepogrešljivi član.

Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino, je profesorju Otorepcu velik in večstranski velik dolжник. Preko štiri desetletja ali natančneje 42 let je član njenega uredniškega odbora. Pri njej je opravljal vrsto funkcij, najpomembnejša pa je njegova trajna zvestoba naši reviji in krajevni zgodovini. V zvezi z njo se mu moramo najprej zahvaliti za skrb za zgodovinske vire, ki jih ni le urejal in varoval, ampak je tudi bistveno pripomogel, da smo jih v precejšnjem številu dobili vrnjene iz Avstrije. Pogajanja z avstrijskimi kolegi niso bila lahka. Otorepec je znal pokazati ves strokovni in osebni šarm, pomagalo mu je odlično znanje nemškega jezika, najbolj pa je bilo učinkovito njegovo pozitivno znanje, saj je bilo to tisto, kar je nasprotno stran razoroževalo. Na naslednjem mestu bi omenili njegovo neposredno uredniško in mentorsko delo. Številne razprave je pomagal popraviti in izboljšati v taki meri, da so lahko izšle. Spominjam se, kako je moral pri nekaterih iz drugih obdobj popustiti, pri čemer je svoje nestrinjanje duhovito označil: "Naj se objavi v b.i. (božjem imenu)." Deloval je z besedo in zgledom. Njegove razprave v Kroniki so še danes vzor, kako je treba raziskovati in pisati o krajevni zgodovini.

Dejansko kaže do nje neko posebno nagnjenje. Enako velja tudi za preteklost naših gradov, o katerih je v zadnjih letih največ pisal med Slovenci. Sam pravi, da se teh na videz drobnih tem loteva zato, ker je v njih običajno veliko novega in ker je vrag v majhnih stvareh. Dodajmo, da obstaja še druga dimenzija te resnice. Pri splošnih pregledih se je pogosto mogoče skriti za neke splošne formulacije, pri krajevni zgodovini pa ni veliko možnosti za filozofiranje: je ali pa ni. Verjetno se tudi zato kar z nekako ihto loteva ustreznih gesel v Enciklopediji Slovenije, je eden njenih nepogrešljivih urednikov, in v drugih leksikalnih delih, saj ve, kakšno škodo povzročajo napake in neumnosti in kako težko jih je kasneje izkoreniniti. S kakšno težavo je pred leti preprečil neko proslavo v čast visoke obletnice nekega kraja, saj so prizadeti ves čas trdili, da se prva omemba nanaša nanje, v resnici pa se je na ljubljanski Novi trg. Takih in podobnih napak niso krivi preprosti ljudje, ampak naši površni ali lahkoverni kolegi. Če bi tudi ostali slovenski zgodovinarji poklanjali takim vprašanjem več pozornosti, se ne bi neprestano porajale nove in nove "venetske" teorije.

Večina zgodovinarjev, specialistov za starejšo zgodovino, pogosto identificira našega jubilarja z CKSL. Za to kratico se skriva nadvse dragocena centralna kartoteka srednjeveških listin za Slovenijo, nad katero bdi že poltretje desetletje in ima preko 6000 enot. V tem neizmernem bogastvu so leta in leta njegovega dela, ki zahteva na eni strani vrhunskega znanstvenika, na drugi strani pa strojepisca, ki ga ne more nihče nadomestiti. Ni malo zgodovinarjev, ki odkrito priznavajo, da bi brez Otorepčeve širokogrudnosti, še leta tavalj po arhivih. Njena vrednost je poznana že tudi tujcem, ki ga pogosto prosijo za usluge in pojasnila. Omeniti moramo še druga njegova dela, ki so na inštitutu. V prvi vrsti mislimo na fevdne knjige grofov Celjskih, pa njihovo listinsko zbirko, mestne privilegijske knjige ... Odkrito moramo povedati, da bi jih vrsta drugih v takem stanju že objavila, Otorepčev perfekcionizem in pretirana kritičnost pa mu kaj takega onemogočata.

Dr. Božo Otorepec, znanstveni svetnik SAZU, je tudi nepogrešljiv del njenega Znanstvenega raziskovalnega centra, saj si ga ne lasti samo Zgodovinski inštitut Milka Kosa, ampak tudi ostali. Tako lahko v njegovi sobi zalotimo arheologe, umetnostne zgodovinarje, muzikologe, etnologe, narodopisce, skratka vse, ki

delajo na starejšem rokopisnem gradivu. Številni so tudi zunanji obiskovalci, med njimi celo povsem preprosti ljudje, ki se ljubiteljsko ali iz drugačnih potreb zanimajo za preteklost. Številni so imeli od njega neposredno ali posredno korist. V trenutku, ko bi se mu bilo potrebno zahvaliti, ljudje pozabijo na dobro delo, ali pa kar je še huje, ga namenoma prezrejo. Zato Božo Otorepec ni bil deležen velikih javnih in državnih priznanj.

Z nastankom samostojne slovenske države so se nad Boža Otorepca zgrnile nemajhne nove naloge. Kot praktično edini resnični slovenski strokovnjak za pečate, grbe, zastave in druge državne simbole so ga pritegnili v številne komisije, kjer so določali njihovo obliko in podobo. Podobno velja tudi za občinske grbe, avtomobilske tablice ... Žal so strokovni argumenti pred nasilnimi, polizobraženimi in ciničnimi politiki pogosto brez pravega učinka. V takih trenutkih mu ostaja edina uteha, da se zadovolji z ugotovitvijo, da je preprečil še hujše neumnosti.

Ob takem jubileju, kot ga je nedavno praznoval prof. dr. Božo Otorepec, znanstveni svetnik SAZU, je običajno dodati še nekaj besed o človeški podobi slavljenca. Tako uspešno kot svoja leta skriva pred nepoklicanimi, ravna tudi

glede svoje zasebnosti. Njegovi nekdanji sošolci in kolegi se ga spominjajo kot nepogrešljivega šaljivca, lastnika izredne zbirke plošč zabavne glasbe, zlasti jazza, ki v letih po vojni ni bil ravno "družbeno primeren", iznajdljivega kolega, ki je tudi v najtežjih časih znal priti do tobaka ... Je neverjeten ljubitelj in občudovalec tehnike, času in prostoru v katerem živi, je izredno odprt. Tisti, ki bi ga poznal samo po tej plati, ne bi nikoli pomislil, da se v njem skriva eden naših največjih poznavalcev "temnega, mračnega srednjega veka".

Božo Otorepec je verjetno lastnik največje zbirke vicev na Slovenskem. Veliko jih ima tudi v rokopisu. Zna biti zabaven, prijetno je biti v njegovi družbi, saj teh nikoli ne izrablja v škodo ali sramotenje drugih. Za šalami se pogosto skriva trpka resnica. Z njo jubilantu v življenju ni bilo prizanešeno ne v zasebnem, ne v poklicnem življenju. Želimo mu, da poslej takih trenutkov ne bi bilo, da bi se mu izpolnile želje, da bi v kratkem izšla knjiga, kar bi se moralo že zdavnaj zgoditi in da bi nato uresničil tudi ostale svoje načrte.

Stane Granda